«ԽՂՃԻ ՏՈՆԱՎԱՃԱՌՈՒՄ ՃՇՄԱՐԻՏ ԵՆ ՄԻԱՅՆ ԱՎԱԶԱԿՆԵՐԸ...»

Մեկմ երկու տարի առաջ կայացած մի զրույցով։

Ադրբեջանում նշում էին 18-րդ դարի բանաստեղծ Վագիֆի ծննդյան 200-ամյակը։ Ստեփանակերտում, Շուշիի Չարենցի անվան զբոսայգի տաչն տեղի ունեցավ գրականաստղթյա։ Ելույթ ունեցավ նաև Լեռնային Ղարաբաղի գրական կազմակերպության ղեկավար, բանաստեղծ Վարդան Հակոբյանը, գովերելով Ադրբեջանի գրական ղեկավարության անտարբերությունից։ Այդտեղ էին այդ հանրապետության այլ ներկայացուցիչներ, նաև Անարը, որին ուղղված էր Վարդանի խոսքը։ Նա պատասխան չտվեց։ Երբ հետո Շուշի, ես այդ մասին զրուցեցի Անարի հետ, ասելով, թե առանց այն էլ մենք մեծ հոգսեր ունենք, կապված ազգությունների հետ, իսկ ահա Հայաստանին կցած Արցախը տանջվում է, ինչո՞ւ չեք օգնում։ Անարը թե. «Մեր ազգությունների վիճակն էլ է վատ։ Մենք 20 միլիոն ենք։ Դուք 3 միլիոն։ Թող մեզ տան մեր Հարավային Ադրբեջանը*, մենք ձեզ կվերադարձնենք ձեր Ղարաբաղը»։ Այդ պահին մեզ մոտ կանգնած էր ԽՍՀՄ գրողների միության խորհրդական Վ. Կաշտանովը, որն «Իզվեստիայում» ծավալուն հոդված տպագրեց Կասպից ծովի հոգսերի մասին։ Նա թևանցուկ արեց մեզ ու ասաց. «Թողնենք մեր մեծ բարեկամությունը»։

Այո, Ադրբեջանում գիտնականները գիտեն, որ Ղարաբաղը Հայաստան է, Հայաստանի անբաժան մասն է, բայց լինելով հետամնաց նկատողներ, փորձում են այն սեփականացնել, ինչպես որ «սեփականացրին» պատմական Նախիջևանը, բայց դրան չկարողացան անունը փոխել։ Այժմ էլ նույնը փորձում են կուլ տալ Արցախը, ասելով, թե անշնորհն է [illegible]։ Այնուամենայնիվ, ամեն գնով կեղծիքով, քծնությամբ, կաշառքով, ծաղրով, կուրծք ծեծելով, ինչպես նաև ծախու լրագրողների հետ գործարքի միջոցով, պատմագիտական եղանակներով, շանտաժով, [illegible] հնազանդությամբ ու [illegible] ապակողմնորոշող հայտարարություններով, հենվելով նաև Թուրքիայի վրա (որևէ կերպի Բաքու-Ստամբուլ ինքնաթիռային ուղերթը) և իրենց պաշտպանվող կողմ հայտնելով, իսկ հայերին՝ ագրեսորներ, մեզ մեղադրում են որպես իրենց ներքին գործերին միջամտողների։

Այդ ընթացքում «Բաքինսկի ռաբոչի» թերթը «մարտական պատում» է (գլուխներ վե՞ր բարձրացրեք. գլխավոր խմբագիրներ Ա. Ամիրյան և Ս. Շահումյան, որ 1917-ին, վերահրատարակված տողին համարում արտատպեցին Վ. Ի. Լենինի «Ապրիլյան թեզիսները»)։

Հետևել եմ այդ թերթին վերջին մեկ մեկուկես տարում և համոզվել, որ այս ամեն խայտառակությունների մեջ նա եղել է առաջին ջութակ, շահարկելով «բարեկամություն», «ինտերնացիոնալիզմ», «եղբայրություն», «ադրբեջանական քաղաքակիրթ ազգ», «հեղափոխական ավանդույթներով հարուստ Բաքու» և այլ արտահայտություններ։ Բաքուն են, կոչեն, ով համաձայն, ով չհամաձայնող, կհամաձայնեն։

Եվ ահա նրանք մի նոր հարձակում գործելով «Արգումենտի ի ֆակտի» հանդեսում [illegible] կոմիտեի անդամ [illegible] որն իբր հարցազրույցում Ղարաբաղը Հայաստանին միացման մեջ տեսնում է [illegible],— այժմ տպագրել են երկու նամակ նոյեմբերի 5-ի համարում, կոլեկտիվ նամակներ՝ առաջինի տակ 48 ստորագրություն, երկրորդի տակ՝ 28 ստորագրություն։ Մարդիկ են, ոռա գիտակցաբար[illegible]ներ և այլն։ Ոչինչ հետաքրքրություն, ոնց յոգտագործեն այդ համամասնությունը ընդդեմ հայերի։

Այո, չի կարելի որևէ թերթ [illegible] որևէ մեկի ազգային պատկանելության մասին, հանրորեն վիրավորել մարդկային հպարտությունը։ Ես նաև ենթադրում եմ, որ հոգու խորքում այդ 78 ստորագրողները չէին էլ ցանկանա մասնակցել հանդես գալ այդպիսի նամակներով, բայց ահա, բոլոր երևույթին [illegible] թերթի խմբագրությունը սարքել է այդ հեղինակներ, իսկ ստորագրողները [illegible] ... իրենց խղճի դեմ։

«Ո՞ւր են տանում ադրբեջանները»,— այս է առաջին նամակի վերնագիրը, որ կարդում ենք. «Մենք, Ադրբեջանի ռուսազգի քաղաքացիներս, հասուն տարիքում նշում ենք, որ վերջին ժամանակներս իրադրությունը Լեռնային Ղարաբաղում էլ ավելի է սրվել։ Մենք համոզված ենք, որ Լեռնային Ղարաբաղի [illegible] կուսակցության [illegible] իրականացման կենտրոն մեկը «Մեծ Հայաստանի» Թուրքիայից մինչև Վոլգայի մարզ, Կասպից ծովից մինչև Սև ծով, ստեղծման նախապատրաստ[illegible]։ Այդտեղ, նաև ասվում է, որ ինչպես այժմ [illegible] գրկաբաց ընդունում հարազատ Ադրբեջանում, այնպես էլ 160 տարի առաջ, գրկաբաց են ընդունել 120 հազար հայերի։ Որ «երախտամոռ հայերը գրպարտում ենք ադրբեջանցիների պես ինտերնացիոնալ ժողովրդին, նրանց համարում ագրեսորներ, որ ուզում ենք նրանցից խլել Նախիջևանը, այլ տարածքներ, և իրենք պահանջում են խստագույնս պատժել «Կռունկի» և «Ղարաբաղի» ղեկավարներին, սադրիչներին։

Ամոթ է չէ՞, [illegible] այս ամիսներին գեթ մի բառ չգտնել հանուն արդարության, [illegible] «Բաքինսկի ռաբոչի» [illegible] վերնագիրն է «Արդարությունը հաղթանակում է» [illegible] ԽՍՀՄ Մինիստրների խորհրդի ղեկավարներ Ն. Ռիժկովի և Է. Լիգաչովի ի լուր աշխարհի ասված ճառերին։

Եվ [illegible] «հաղթանակող արդարությունը» [illegible] Տոլստոյի [illegible] հաղթանակում [illegible] միայն ավազակները [illegible] նրանց գո[illegible]են...

Մելիքսեթ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ

---

* Նա նկատի ուներ Պարսկաստանի մի մեծ տարածք, որն համարում է Ադրբեջան։